

Diagrammatológia

Napjainkban egyre hangsúlyosabb szerepet játszanak a különféle ábrák a tudás előállításában – elég, ha csak a koronavírus járvány *bulláimaira* és a *görbe ellaposítására* gondolunk. Miközben úgy tűnik, hogy nem vagyunk birtokában ezen ábrák értelmezésének és kezelésének a képességével; amin nem segít, hogy az irodalom- és kultúratudomány is hagyományosan csak diszkurzív gyakorlatok mentén építette fel saját praxisát, és kevés figyelmet fordított a diagramok episztemológiai teljesítményére. Ez a helyzet az elmúlt években megváltozni látszik, amelyet a *Helikon* folyóirat tematikus lapszámai is jeleznek, mindenekelőtt a 2017/2-es *Hálózatelmélet és irodalomtudomány*, illetve a 2019/2-es *Térkép és irodalom* című összeállítás. A jelen szám a *diagrammatológia* címszava alatt olyan megközelítéseket mutat be, amelyek ezeket a korábbi szempontokat is magukba foglalva a diagramok ismeretelméleti, szemiotika, filozófiai és történeti elemzésének alapozhatnak meg – és ezáltal segíthetnek egy, a nem-diszkurzív tudástermelés leírását, értelmezését, sőt akár szabályozását lehetővé tevő, reflektív pozíció kialakításában. Mindez egyszerre eredményezheti a bölcsészeti gyakorlataink újragondolását, valamint a diszciplína határain túl a kortárs mindennapok alaposabb megértését is. Ugyanakkor nem törekszünk egységes kép kialakítására, inkább a diskurzus legfőbb csomópontjait kívánjuk ismertetni: Sybille Krämer tanulmánya a kultúratudományi, Frederik Stjernfelté a szemiotikai, Gilles Deleuze-é a filozófiai szempontokat dolgozza ki, míg a diagramok hasznosíthatóságára a digitális bölcsészet területéről hozunk példát.

A lapszámot SZEMES BOTOND szerkesztette.

Diagrammatology

Diagrams are playing an increasingly prominent role in the production of knowledge in our contemporary world – just think of the *waves* of the coronavirus epidemic and the notion of *flattening the curve*. Meanwhile, we seem to lack the capacity to interpret and deal with these diagrams; it is not helpful that literary and cultural studies have traditionally built their own praxis around discursive methods and paid little attention to the epistemological potential of diagrams. This situation seems to be changing in recent years, as indicated by these thematic issues of *Helikon*, most notably the 2017/2 issue of *Network Theory and Literary Studies* and the 2019/2 issue of *Map and Literature*. Under the keyword *diagrammatology*, the current issue presents approaches that can provide a basis for epistemological, semiotic, philosophical and historical analyses of diagrams, incorporating these previous aspects – and thereby help to develop a reflective position that allows for the description, interpretation and even regulation of non-discursive knowledge production. All this can lead both to a rethinking of our practices in the humanities and to a deeper understanding of contemporary everyday life beyond the boundaries of the discipline. We do not aim, however, to present a unified picture of the discourse, but rather to present the theories of the main representatives: Sybille Krämer's paper develops the cultural and epistemological aspects, Frederik Stjernfelt's paper the semiotic, Gilles Deleuze's paper the philosophical, while we also provide an example of the use of diagrams in the field of digital humanities.

The issue was edited by BOTOND SZEMES.

Diagrammatologie

Diagramme spielen eine immer wichtigere Rolle bei der Wissensproduktion in unserer heutigen Welt – man denke nur an *die Wellen* der Coronavirus-Epidemie und den Begriff *der Abflachung der Kurve*. Gleichzeitig scheint es uns an der Fähigkeit zu mangeln, diese Diagramme zu interpretieren und mit ihnen umzugehen. Dazu trägt auch die Tatsache bei, dass die Literatur- und Kulturwissenschaften ihre eigene Praxis traditionell auf diskursiven Methoden aufgebaut und dem epistemologischen Potenzial von Diagrammen wenig Aufmerksamkeit geschenkt haben. Diese Situation beginnt sich in den letzten Jahren zu ändern, wie die thematischen Ausgaben von *Helikon* zeigen, vor allem die Ausgabe 2017/2 über *Netzwerktheorie und Literaturwissenschaft* und die Ausgabe 2019/2 über *Karte und Literatur*. Unter dem Stichwort *Diagrammatologie* werden in der aktuellen Ausgabe Ansätze vorgestellt, die unter Einbeziehung dieser bisherigen Aspekte eine Grundlage für epistemologische, semiotische, philosophische und historische Analysen von Diagrammen bieten können – und damit helfen, eine reflexive Position zu entwickeln, die die Beschreibung, Interpretation und sogar Regulierung nicht-diskursiver Wissensproduktion ermöglicht. All dies kann sowohl zu einem Überdenken unserer geisteswissenschaftlichen Praktiken als auch zu einem tieferen Verständnis des zeitgenössischen Alltagslebens über die Grenzen der Disziplin hinaus führen. Unser Ziel ist es jedoch nicht, ein einheitliches Bild des Diskurses zu zeichnen, sondern die Theorien der wichtigsten Vertreter vorzustellen: Der Beitrag von Sybille Krämer entwickelt die kulturellen und erkenntnistheoretischen, der Beitrag von Frederik Stjernfelt die semiotischen und der Beitrag von Gilles Deleuze die philosophischen Aspekte, wobei wir auch ein Beispiel für die Verwendung von Diagrammen im Bereich der digitalen Geisteswissenschaften präsentieren.

Die Ausgabe wurde von BOTOND SZEMES herausgegeben.

